

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ КУРС: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Карпишин Наталія Іванівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин та дипломатії
Західноукраїнського національного університету*

Боротьба зі зміною клімату, починаючи від скорочення викидів парникових газів і до інвестування в наукові дослідження та інновації, є ключовим елементом європейської кліматичної політики.

В грудні 2019 року Європейською Комісією у Європарламенті було офіційно представлено Європейський зелений курс (European Green Deal, ЄЗК), яким визначено політику ЄС у таких сферах як енергетика, клімат, біорізноманіття, торгівля, промислова політика та передбачено комплекс заходів щодо перетворення Європи на кліматично-нейтральний континент до 2050 р. [1]. Кліматичну нейтральність планується досягнути за рахунок отримання балансу між викидами парникових газів та їх поглинанням.

У 2021 році в ухваленому Європейському кліматичному законі (European climate law) було юридично закріплено необхідність досягнення наступних кліматичних цілей:

- скорочення викидів парникових газів щонайменше на 55% до 2030 року;
- досягнення кліматичної нейтральності Європейського Союзу у 2050 році;
- прагнення досягти негативних викидів парникових газів після 2050 року.

Для реалізації намічених цілей ЄЗС Європейською Комісією було розроблено пакет законодавчих ініціатив під назвою «Готові до 55» (Fit for 55), який містив найбільший перелік законодавчих пропозицій, які коли-небудь представляла Комісія щодо клімату та енергетики. Таким чином було закладено нормативну основу для створення нових робочих місць; більш широкого використання відновлюваної енергії та її економії; сприяння збільшенню продажів екологічно чистих нових транспортних засобів і транспортного палива; стимулювання інвестицій та інновацій. Основним завданням «Готові до 55» є реалізація на практиці принципу «забруднювач платить» [2].

Офіційно Україна ще не приєдналася до ЄЗК, але заявила про намір брати участь у його реалізації. Впровадження ЄЗК для України має широкі перспективи для ефективної роботи багатьох секторів економіки, включно з енергетикою, транспортом, енергоефективністю,

ресурсоефективним будівництвом та реконструкцією будівель, енергоефективністю теплопостачання [3].

До війни Україна керувалась зобов'язаннями, встановленими Угодою про асоціацію, і намагалась максимально наблизити національне законодавство до вимог ЄС (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011-Text). І хоча, процес впровадження ЄЗК в Україні відбувався досить повільно і не у всіх сферах, однак, певні кроки в цьому напрямку було зроблено швидко.

Особливо результативним у контексті співпраці в сфері зеленої економіки був 2020 рік. Майже одразу після презентації ЄЗК в Європарламенті, в січні 2020 року було представлено проєкт Концепції «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року, названий «Українським Зеленим Курсом». В концепції були поставлені наступні завдання: рівень відновлюваних джерел (енергії) в Україні має становити близько 70% до 2050 року; повна відмова від вугільної генерації; скорочення частки електрогенерації з АЕС до 20–25%; повна інтеграція ОЕС України до загальноєвропейської системи ENTSO-E; діджиталізація української енергомережі; перехід до циркулярної економіки та зменшення відходів, їх раціонального використання; можливість впровадження ядерних реакторів малої потужності, як безвуглецевої технології [4]. Проєкт на жаль досі залишається на рівні проєкту.

В тому ж році, у серпні Україна передала Єврокомісії позиційний документ щодо участі України у Європейському Зеленому Курсі, в якому пропонувала співпрацю та регулярний діалог з ЄС щодо залучення України до розробки та реалізації політик у рамках ЄЗК і розробки спільної Дорожньої карти участі України у Європейському Зеленому Курсі.

У жовтні 2020 року на саміті Україна-ЄС було підписано угоду про фінансування між урядом України та Європейською комісією під назвою «Кліматичний пакет для стабільної економіки України (CASE)». В результаті 10 млн євро мали спрямовуватись на заходи, які ефективно сприяють зниженню викидів парникових газів, а саме: сталий розвиток дрібномасштабних відновлювальних джерел енергії та реалізацію проєктів у територіальних громадах; функціонування кліматичного інноваційного ресурсного та консультативного центру; «озеленення» транспортних засобів та підтримка більш надійного моніторингу і обліку парникових газів та речовин, що руйнують озоновий шар; на регуляторні заходи з просування концепцій циркулярної економіки, зокрема шляхом сприяння ефективному використанню ресурсів, використанню вторинної сировини, повторному використанню та ремонтпридатності продукції, запобіганню та зменшенню відходів та забруднень [5].

В Національній економічній стратегії на період до 2030 року, затвердженій у 2021 році, зазначено, що Україна зможе досягти кліматичної нейтральності не раніше 2060 року, тобто на 10 років пізніше від європейської цілі. Про це також було заявлено на кліматичній конференції ООН (COP26) у Глазго у 2021 році.

ЄЗК створює для України як нові можливості, так і нові ризики, які пов'язані із впровадженням механізму вуглецевого коригування імпорту (СВАМ). СВАМ – це спеціальне регулювання імпорту в ЄС окремих товарів (порядок перевезення СВАМ-товарів; декларування; методи розрахунку та вимоги до верифікації пов'язаних викидів тощо), виробництво яких пов'язане зі значними викидами парникових газів (вуглецевим товарів). Механізм вуглецевого коригування імпорту набув чинності 17 травня 2023 року, перехідний період планується завершити наприкінці 2025 року. Відповідні обмеження можуть значно знизити конкурентоспроможність українських товарів на ринку ЄС, особливо продукції хімічної промисловості, будівельної промисловості, металургії тощо.

Сьогодні в Україні йде війна і безпека людей є першочерговим завданням, тому боротьба із зміною клімату та діяльність, спрямована на забезпечення економіки сталого розвитку, не можуть бути пріоритетним напрямом політики України, адже досі 21% української території окуповано [6]. Проте деокуповані та постраждалі території будуть відбудовуватися і це є шансом на післявоєнного відновлення у сталій та зеленій спосіб, що буде важливим для розвитку конкурентоспроможної економіки та комфортного життя населення.

ЄЗК має стати дороговказом для України під час післявоєнного відновлення. Зважаючи на те, що у червні 2022 року Україна отримала статус країни кандидата в ЄС, перед нею відкривається багато нових можливостей. Україна має привести законодавство в сфері довкілля та зміни клімату у відповідність до європейського, розробити та впровадити стратегію «зеленого» сталого зростання, включаючи кардинальні покращення ефективності використання ресурсів, у тому числі: зменшення відходів; інвестиції у сталі ресурси, технології та інфраструктуру тощо.

Список використаних джерел:

1. Communication from the Commission “The European Green deal”. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1588580774040&uri=CELEX%3A52019DC0640>
2. Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and Committee of the Regions “Fit for 55”: delivering the EU’s 2030 Climate Target on the way to climate neutrality. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0550>

3. Іванюта С. П., Якушенко Л. М. Європейський зелений курс і кліматична політика України : аналіт. доп. / за заг. ред. А. Ю. Сменковського. Київ : НІСД, 2022. 95 с.

4. Європейський зелений курс. URL: https://ecoaction.org.ua/ievropejskyj-zelenyj-kurs.html?gclid=Cj0KCQjw1aOpBhCOARIsACXYv-cILo5M6pwUf1ULzeAILKS9AkibC10wwn5TMMZppZvKVtU1Sd0eWlQaAo0yEALw_wcB

5. Угода про фінансування між урядом України та Європейською комісією «Кліматичний пакет для стабільної економіки України (CASE)». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_017-20#Text

6. Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З., Романко С. Повоєнне відновлення міст України: зелена відбудова та зелена трансформація : аналітичний документ. Листопад 2022. 43 с.